

KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI  
Próbna Matura z OPERONEM i „Gazetą Wyborczą”

**Język polski**  
**Poziom podstawowy**

Listopad 2011

**Część I – rozumienie pisanego tekstu *Słownik zabijania***

W niniejszym schemacie oceniania zadań otwartych są prezentowane przykładowe poprawne odpowiedzi. W tego typu zadaniach należy również uznać odpowiedzi ucznia, jeśli są inaczej sformułowane, ale ich sens jest zgodny z podanym schematem, oraz inne poprawne odpowiedzi w nim nieprzewidziane.

| Numer zadania | Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Liczba punktów |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1.            | 1 pkt – określenie funkcji pytania znajdującego się w akapicie 1.<br>Przykładowa odpowiedź:<br>To przykłady potwierdzające myśl Manuela da Nóbregi, że od czasów najdawniejszych ludzie wciąż się zabijają.                                                                                                                                                                                            | 0–1            |
| 2.            | 1 pkt – wypisanie z akapitów 1. i 2. zdań tożsamy pod względem treści<br>Akapit 1.: „Od początku świata ludzie wciąż się tylko mordują i zabijają”.<br>Akapit 2.: „Masowe morderstwa od zawsze towarzyszą dziejom ludzkości”.                                                                                                                                                                          | 0–1            |
| 3.            | 2 pkt – poprawne sformułowanie tezy<br>Przykładowe odpowiedzi:<br>– Żądza masowego mordu jest wynikiem wychowania i agresywnej kultury.<br>– Żądza masowego mordu jest nabyta.<br><b>Uwaga!</b> Odpowiedź musi mieć postać tezy.<br>Nie należy uznać zacytowanego zdania: „Są więc wynikiem wychowania i agresywnej kultury”.                                                                          | 0–2            |
| 4.            | 1 pkt – wskazanie dwóch czynników, które pozwolą rozwiązać problem ludobójstwa<br>Przykładowe odpowiedzi:<br>– odpowiednie prawo/akty prawne<br>– zbadanie wzorców kulturowych, obsesji i mitów, które wyniszczają całe grupy ludzi                                                                                                                                                                    | 0–1            |
| 5.            | 1 pkt – wypisanie czterech wskazanych w akapicie 6. przyczyn aktów ludobójczych<br>– nienawiść religijna i rasowa<br>– idealizacja przeszłości<br>– kult ziemi<br>– poczucie wyższości własnej kultury nad innymi                                                                                                                                                                                      | 0–1            |
| 6.            | 1 pkt – wskazanie, na czym polega przedstawiona w akapicie 7. ułomność konwencji ONZ z 1948 r.<br>Podana przez konwencję definicja ludobójstwa jest niepełna (niewłaściwa).<br><b>Uwaga!</b> Należy również uznać podanie przykładu: Konwencja uznaje za ludobójstwo tylko te zbrodnie, których celem jest eksterminacja jakiejś grupy ludzi, nie bierze pod uwagę innych przyczyn masowych morderstw. | 0–1            |
| 7.            | 1 pkt – wypisanie związku frazeologicznego<br>1 pkt – wyjaśnienie znaczenia tego związku<br>„Dzielić włos na czworo” – przesadnie analizować, rozważać jakiś problem                                                                                                                                                                                                                                   | 0–2            |
| 8.            | 1 pkt – wyjaśnienie słów autora tekstu<br>Przykładowe odpowiedzi:<br>– Pomniki nie są w stanie zapobiec zbrodniom ludobójstwa, ich obecność nie wpłynęła na zachowanie ludzi.<br>– Pomniki nie wystarczą, by ludzie się zmienili, potrzebne są również inne działania.                                                                                                                                 | 0–1            |

| Numer zadania | Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Liczba punktów |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 9.            | 2 pkt – określenie dwóch funkcji cudzośłów użytych w akapicie 11.<br>1 pkt – określenie jednej funkcji cudzośłownictwa użytego w akapicie 11.<br>– wyróżnienie tytułów książek<br>– podkreślenie metaforycznego (ironicznego) znaczenia wyrażenia                                                                                                                                    | 0–2            |
| 10.           | 2 pkt – podanie czterech poprawnych odpowiedzi<br>1 pkt – podanie trzech lub dwóch poprawnych odpowiedzi<br>Odpowiedź:<br>I, I, O, O                                                                                                                                                                                                                                                 | 0–2            |
| 11.           | 1 pkt – poprawne wskazanie numeru akapitu<br>akapit 3.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 0–1            |
| 12.           | 1 pkt – określenie celu przywołania w tekście wielu faktów historycznych<br>Przykładowe odpowiedzi:<br>– Fakty są potwierdzeniem argumentacji.<br>– Ułatwiają zrozumienie omawianych problemów.<br>– Wskazują na wagę omawianego zagadnienia.                                                                                                                                        | 0–1            |
| 13.           | 1 pkt – określenie formy gramatycznej czasownika rozpoczynającego akapit 13.<br>„wydaje się” – nieosobowa forma czasownika<br>1 pkt – wyjaśnienie, jaką funkcję pełni ten czasownik<br>Autor tekstu, używając tej formy, sugeruje, że to nie tylko jego zdanie, ale opinia większej grupy ludzi.                                                                                     | 0–2            |
| 14.           | 1 pkt – określenie funkcji ostatniego akapitu<br>Przykładowe odpowiedzi:<br>– Ostatni akapit to puenta.<br>– Ostatni akapit stanowi podsumowanie.                                                                                                                                                                                                                                    | 0–1            |
| 15.           | 1 pkt – wymienienie czterech podanych w tekście przykładów zbrodni ludobójstwa<br>Przykładowe odpowiedzi:<br>– zbrodnie nazistów, zwolenników leninizmu i maoizmu<br>– wypędzenie z Sudanu ciemnoskórych mieszkańców Darfuru, wymordowanie 500 tys. osób<br>– II wojna światowa – Katyń, Holocaust<br>– zbrodnie Pol Poty w Kambodży<br>– rzeź Tutsi w Ruandzie<br>– masakra w Kenii | 0–1            |
| Razem         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 20             |

**Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu**

Temat 1. Postaci z innych światów. Dokonaj analizy i interpretacji podanych fragmentów *Makbeta* Williama Szekspira oraz *Nie-Boskiej komedii* Zygmunta Krasińskiego i przedstaw, jaką funkcję pełnią w tych utworach postaci fantastyczne. Zwróć uwagę na ich wpływ na dalsze losy bohaterów.

**I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 25 pkt)**

**1. Rozpoznanie wstępne – *Makbet* (0–2 pkt)**

Na przykład:

- a) umiejscowienie fragmentu w utworze (przed zabójstwem Duncana),
- b) Makbet – przedstawienie bohatera sceny: wierny rycerz króla Duncana, wracający z wyprawy wojennej,
- c) Banquo – przedstawienie postaci: przyjaciel i towarzysz Makbeta,
- d) określenie miejsca wydarzeń – wrzosowisko.

**2. Analiza fragmentu – *Makbet* (0–5 pkt)**

Na przykład:

- a) przedstawienie wyglądu czarownic (np. „zwiędłe, w dziwacznych szatach”, „każda przykładła sękaty palec do zapadłych ust”),
- b) działania wiedźm (np. „rzuciłam zarzę”, „rozpętałam cyklony”),
- c) wiedźmy – istoty złe, złośliwe, bawią się ludźmi, ich celem jest przynoszenie ludziom szkody („urok niech narobi szkód”),
- d) wiedźmy wiedzą, na kogo czekają („Słysząc bębnow granie! To Makbet!”),
- e) przepowiednia dana Makbetowi,
- f) przepowiednia dana Banquowi,
- g) zachowanie Makbeta – nieufność („Czemuś się wzdygnął?”, „I czemu na pustce wrzosowisk zatrzymujecie nas takim proroctwem?”),
- h) zachowanie Banqua – sceptycyzm i niedowierzenie („Czy z was tylko łudzące zjawy, czy też rzeczywiście w tym kształcie istniejecie?”).

**3. Funkcja wiedźm w *Makbecie* (0–2 pkt)**

Na przykład:

- a) ujawniają ciemną stronę ludzkiej natury,
- b) rozbudzają ambicje,
- c) wyrażają podświadome pragnienia,
- d) przepowiadają przyszłość.

**4. Wpływ wiedźm na dalsze losy bohaterów – *Makbet* (0–2 pkt)**

Na przykład:

- a) zabójstwo króla Duncana, uruchomienie łańcucha zbrodni,
- b) objęcie tronu przez Makbeta, zabójstwo Banqua,
- c) metamorfoza Makbeta,
- d) druga przepowiednia,
- e) konsekwencje drugiej przepowiedni.

**5. Rozpoznanie wstępne – *Nie-Boska komedia* (0–2 pkt)**

Na przykład:

- a) umiejscowienie sceny w utworze (po ślubie Henryka i Marii),
- b) Mąż – przedstawienie postaci: arystokrata, romantyczny poeta,
- c) Żona – przedstawienie postaci: Maria, żona Hrabiego Henryka,
- d) określenie miejsca wydarzeń (dom, góry).

**6. Analiza fragmentu – *Nie-Boska komedia* (0–5 pkt)**

Na przykład:

- a) Dziewica widziana oczami Żony („widmo blade jak umarły”, „oczy zgaste”, „głos jak skrzypienie woza, na którym trup leży”),
- b) Dziewica widziana oczami Męża („czoło jasne”, „włos kwieciem przetkany”),
- c) cel przybycia Dziewicy (interpretacja słów Dziewicy „odrzuć ziemskie łańcuchy”),
- d) zachowanie Męża („rzucam dom i idę za tobą”),
- e) metamorfoza Dziewicy („kwiaty odrywają się od skroni twoich”),
- f) interpretacja słów Męża: „ażem stał się igrzyskiem szatanów” (świadomość porażki),
- g) nazwanie emocji towarzyszących Mężowi – zachwyt, fascynacja, potem niepokój, strach.

#### 7. Funkcja postaci Dziewicy w utworze (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) symbol romantycznej poezji,
- b) obnażenie fałszu poezji, podkreślenie jej iluzoryczności,
- c) podkreślenie wpływu poezji na człowieka (poetę) – najpierw fascynuje i uwodzi, potem bezlitośnie zdradza.

#### 8. Wpływ postaci Dziewicy na dalsze losy bohaterów – *Nie-Boska komedia* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) porzucenie rodziny przez Henryka,
- b) śmierć Marii, odmienność Orcia,
- c) przedstawienie zmiany stosunku Męża do Marii.

#### 9. Wnioski (0–3 pkt)

##### Pełny wniosek (3 pkt)

Postaci z innych światów mają wpływ na dalsze losy bohaterów. Ujawniają ciemną stronę ich natury, wyzwalały żądze oraz obnażają słabości. Symboliczne znaczenie tego typu bohaterów. Odwołanie do kontekstu historycznoliterackiego (np. fascynacja Szekspirem w twórczości romantyków).

##### Częściowy wniosek (2 pkt)

Postaci z innych światów mają wpływ na dalsze losy bohaterów. Ujawniają ciemną stronę ich natury, wyzwalały żądze oraz obnażają słabości.

##### Próba podsumowania (1 pkt)

Postaci z innych światów mają wpływ na dalsze losy bohaterów.

### II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania należy ocenić wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (5 pkt)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3 pkt)
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### III. Styl (0–5 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (5 pkt)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3 pkt)
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### IV. Język (0–12 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne słownictwo, frazeologia, fleksja (12 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne słownictwo, składnia, frazeologia i fleksja (9 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne słownictwo, składnia, frazeologia (6 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (3 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych oraz leksykalnych (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### V. Zapis (0–3 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (3 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia), na ogół poprawna interpunkcja (2 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2. Marzenia i rzeczywistość. Dokonaj analizy i interpretacji podanych fragmentów *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego i przedstaw, jaki wpływ na postawę młodego Baryki miała opowieść ojca. Zwróć uwagę na jej symboliczne znaczenie. Wykorzystaj znajomość całego utworu.

## I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 25 pkt)

### 1. Rozpoznanie wstępne (0–4 pkt)

Na przykład:

- a) określenie zasady zestawienia tekstów (obraz Polski),
- b) umiejscowienie fragmentów w powieści (część I powieści, fragment 1 – w czasie podróży Seweryna i Cezarego do Polski, fragment 2 – przyjazd do Polski),
- c) różne formy wypowiedzi (opowieść ojca, opis narratora),
- d) określenie tematu fragmentu 1 – opowieść Seweryna o szklanych domach,
- e) określenie tematu fragmentu 2 – obraz przygranicznego miasteczka,
- f) Seweryn Baryka – przedstawienie postaci (Polak mieszkający w Rosji, chce powrócić do kraju),
- g) Cezary Baryka – przedstawienie postaci (wychowany w Rosji, młody).

### 2. Analiza fragmentu 1 (0–7 pkt)

Na przykład:

- a) wizja szklanych domów – opis wyglądu szklanych domów,
- b) piękno, różnorodność domów ze szkła,
- c) funkcjonalność, niewysoka cena domów ze szkła,
- d) twórcy szklanych domów (np. „artyści”, „ludzie mądrzy”, „pożyteczni”, „twórcy świadomi i natchnieni”), kuzyn – Baryka,
- e) możliwość wpływania na wygląd domów („zależnie [...] od upodobania mieszkańców”),
- f) korzyści płynące z mieszkania w tego rodzaju domach (np. możliwość uniknięcia chorób),
- g) Cezary – brak poczucia więzi z Polską,
- h) Seweryn – tęsknota za krajem, marzenia o Polsce,
- i) Cezary – niezrozumienie pragnień ojca,
- j) wiara Seweryna w istnienie szklanych domów,
- k) dystans Cezarego wobec opowieści ojca („Marzenia! Marzenia!”),
- l) kontrast między obrazem wcześniejszej Polski („próchniejący, gnijący, zjedzony przez grzyby”, „wśród ścian, w które wrosły wszelakie choroby”) a Polską szklanych domów.

### 3. Symboliczne znaczenie opowieści o szklanych domach (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) marzenie o Polsce idealnej,
- b) utopijna wizja Polski,
- c) ucieleśnienie pragnień Polaków żyjących pod zaborami,
- d) wyraz wiary w nieograniczone możliwości nauki (rewolucja naukowo-techniczna).

### 4. Analiza fragmentu 2 (0–6 pkt)

Na przykład:

- a) reakcje podróżnych przekraczających granicę („wieść radosna”),
- b) zachowanie Cezarego w czasie przekraczania granicy („szedł na ośle”),
- c) samotność bohatera („nikogo nie witał”),
- d) obraz przygranicznego miasteczka („ohydne budynki”, „z najtańszego materiału”),
- e) opis mieszkańców miasteczka („chłopcy-nędzarze”),
- f) określenie czasu wydarzeń – przedwiośnie, odniesienie do dosłownego znaczenia tytułu powieści,
- g) reakcja Cezarego („patrzył posępnyimi oczyma”),
- h) interpretacja zdania: „Gdzie są twoje szklane domy?”,
- i) kontrast między obrazem przygranicznego miasteczka a wizją szklanych domów.

### 5. Wykorzystanie znajomości całego tekstu (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) określenie okoliczności podróży do Polski,
- b) wyjaśnienie motywów działania Seweryna (przyczyny opowiadania o szklanych domach),
- c) przedstawienie dalszych losów bohatera – przyjazd do Warszawy, kontakt z Gajowcem, dojrzewanie bohatera,
- d) opowieść o szklanych domach jako jeden z trzech programów uzdrowienia Rzeczypospolitej,

- e) program najmniej realny,
- f) zmiana stosunku Cezarego do Polski (podanie przykładu potwierdzającego przemianę Cezarego),
- g) podanie innych przykładów potwierdzających trudną sytuację społeczno-ekonomiczną Polski.

#### 6. Wnioski (0–3 pkt)

##### Pełny wniosek (3 pkt)

Fragmenty ukazują konfrontację marzeń z rzeczywistością. Żeromski przedstawia wpływ marzeń ojca na postawę Cezarego. Mit o szklanych domach jest odzwierciedleniem marzeń Polaków dotyczących przyszłości Polski. Dostrzeżenie kontrastu w ukazanych obrazach Polski. Interpretacja tytułu. Interpretacja fragmentów we właściwych kontekstach.

##### Częściowy wniosek (2 pkt)

Fragmenty ukazują konfrontację marzeń z rzeczywistością. Żeromski przedstawia wpływ marzeń ojca na postawę Cezarego. Dostrzeżenie kontrastu w ukazanych obrazach Polski.

##### Próba podsumowania (1 pkt)

Fragmenty ukazują konfrontację marzeń z rzeczywistością.

### II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania należy ocenić wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (5 pkt)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3 pkt)
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### III. Styl (0–5 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (5 pkt)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3 pkt)
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### IV. Język (0–12 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne słownictwo, frazeologia, fleksja (12 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne słownictwo, składnia, frazeologia i fleksja (9 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne słownictwo, składnia, frazeologia (6 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (3 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych oraz leksykalnych (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### V. Zapis (0–3 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (3 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia), na ogół poprawna interpunkcja (2 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (1 pkt)

**Uwaga!** Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

### VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)